

PORTRÉT

THEODOR HAECKER

„Křesťan má klíč k poznání svého bytí, má jej z moci zjevení a své víry; měl by se prostě stydět, jestliže ho nepoužívá také ve filozofii, v umění a ve vědě. Jedině křesťan může klidně a trpělivě existovat v tom vražedném křiku a štvání a vřavě, v temnotě tištěných lží těchto dnů“. Tato slova napsal Theodor Haecker v roce 1933, tady na počátku doby, kdy z Německa bylo slyšet „vražedný křik“, „štvání a lži“. Tato slova ukazují, s jakou jasností Haecker, soudil hned při příchodu nacistů k moci. Z těchto slov však vyzařuje pro křesťany velký klid, spoléhání a naděje. Dodávají odvalu. Křesťan má všechno, co potřebuje k svému životu a pro svou budoucnost: „má klíč k poznání bytí“. Kdo byl člověk, v němž bylo tolik jasného poznání současnosti a tolik síly z křesťanské naděje?

Theodor Haecker se narodil 4. 7. 1879 v Eberbachu ve starowurtemberské oblasti. Lze jej obtížně zařadit, nebyl to odborný filozof ani teolog. Nestačí však také označit ho za kulturního kritika a za filozofického spisovatele. Byl to samouk. Nejprve se mu dostalo obchodního vzdělání, pak v Berlíně navštěvoval přednášky Adolfa von Harnacka, Ernsta Troeltsche a Wilhelma Diltheye. Teprve ve 25 letech maturoval a pokračoval pak ve studiu v Mnichově, kde poslouchal přednášky Maxe Schelera. V něm vidí „opravdového učitele“, současně však romantika, který se domnívá, „že zachrání zanikající kulturu tím, že bude vyprávět, jak byla kdysi krásná“.

Daleko výrazněji a rozhodněji ovlivnila Haeckerův život jeho vlastní studia. Jeho hledání dali směr dva myslitelé a teologové z minulého století: dánský filozof a teolog Søren Kierkegaard a anglický oratorián kardinál Newman. Od Kierkegaarda byl Haecker veden, nejen myšlenkově, ale i existenciálně, k otázce: „Jak se stanu křesťanem?“ To byla základní otázka v Kierkegaardově životě. Haecker se naučil dánsky, aby byl schopen číst Sorena Kierkegaarda v originále. Cd něj získal kritiku, polemiku a paradox ve svém myšlení. Kierkegaard pro něj zůstává „pilot zaražený v duchu“. Od něj se již neodloučí. Rozvíjí se u něj trvalý dialog s Kierkegaardovým dílem. Přesto Kierkegaard nemůže Theodoru Haeckerovi poskytnout bezpečí. Nachází u něj – přes „niternost“ a „pocitivost“ – jen „intelektuální řád“, a abychom to řekli zcela pocitivě: pouze myšlený řád, jak to naznačuje v závěru svých myšlenek o Kierkegaardovi: „V tomto celém pojednání jsem ponechal otevřenou možnou otázku, zda křesťan, kterého Kierkegaard míní, vůbec kdy existoval. Nechal jsem otevřenou možnou otázku, zda vůbec kdy nějaký apoštol dostal požadavkům, které na něho klade Kierkegaard“.

Theodor Haecker chce najít více. Nejde mu jen o intelektuální pocitivost, chce takovou existenciální pocitivost, kterou by bylo možné uskutečňovat a žít. Hledá větší řád a tuto živou jednotu myšlení a víry, ducha a činu nalézá v „řádu lásky“ u kardinála Newmana.

Pro oba bylo upřímné, pocitivé myšlení možné jen jako žité svědectví. Jak existenciálně Haecker hledá, to se ukazuje v tom, že Newmanovo dílo nejen studuje a osvojuje si je, ale že je následuje a skrze Newmana se dostává ke katolictví. Roku 1921 Theodor Haecker konvertuje.

Jestliže jej Kierkegaard naučil „skoku“ jakožto nejzazšímu riziku víry – „cestě absolutní vášně“ – pak Newman mu ukazuje „cestu zralého a rozvážného muže“, bod, kde může být víra realizována jako odvaha, „kde se kvalitativní přechod stává jistotou“. „Za sebe přiznávám, že tuto cestu považuji za lidsky i božsky přirozenou, chtěnou a normální, ba prostě za pravou...“ Od Newmana se Haecker učí tomuto hlubšímu a současně rozevřenějšímu pohledu víry, rozměru dějinného v oblasti víry.

Nyní našel Haecker řád, který už není svévole, nýbrž chtěný, který obepíná ducha, váli a cit člověka – tedy celého člověka – řád, který současně obsahuje i dějiny a stvoření. To je pro něj pravý řád, jenže tato pravda pro něj není nic abstraktního, vymyšleného, ale sám Bůh, který se stal člověkem. Sám Bůh je tímto řádem.

Theodor Haecker nebyl systematik a nenapsal žádné systematické dílo, přesto však zaujal postoj k rozhodujícím a ústředním tématům křesťanské víry. Nejznámější jeho dílo je „Kdo je člověk?“ Zabývá se velkými tématy jako: „Křesťan a dějiny“, „Tvůrce a stvoření“, „Duch člověka a pravda“.

Ve dvacátých a třicátých letech žije v Mnichově, stýká se s umělci, spisovateli a vědci. – Velmi brzy zvedá svůj hlas proti nacistickému režimu. V roce 1935 mu zakazují veřejně vystupovat, v roce 1938 cokoli publikovat. O rok později začíná psát v noci svůj deník. Zapisuje to, co nesmí nahlas říkat a tisknout.

„Hodina zla, to je hodina, kdy ďábel dělá větší divy než Bůh“. Vždy znovu se táže: „Ó Bože, jak dlouho ještě?“ Dne 20. dubna 1940 si zapisuje do deníku: „Kolikátá noc, co takto píšu, už to je? Nevím to. Nepočítal jsem je. To byly chvíle štěstí v mém životě. A přece jsem se každé noci bránil proti její námaze, než mě její štěstí přemohlo“.

A tak „Denní a noční zápisky 1939 – 1945“ jsou svědectvím, jak Haecker bojoval a trpěl pro pravdu. Jsou to jeho „Vyznání“ z této doby. Haecker už není filozofem a teologem, není kulturním kritikem ani spisovatelem; je pouze svědkem pravdy, křesťanským svědkem. Tento úkol a toto povolání zpečetuje svou smrtí, která jej postihuje 9. 4. 1945.

Theodor Haecker nehledal zlomek, ale celek. Jeho dílem jako antifona proniká věta: „To je přece jen obraz, to není celek“. A tak jeho dílo zůstává obrazem, je to však obraz ukazující k Bohu: „To ještě není celek. Jako Kdybych všechno věděl, a kdybych všechno věděl, jako bych mohl všechno říci, jak to bylo a jak to je. Celek přece zná jen Bůh, a když jde o všechno, pak jsem zapomněl všechno spisování, pak jsem na kolenu, pak už nemluvím a ještě méně píšu. Neboť přece stále svítí světlo, které není z tohoto světa. A jenom o toto jde.“

Siegfried Foelz (1980)

Jednu věc bych chtěl říci teologům mezi vámi (posluchači): Vy uchovávejte jedinou pravdu, která sahá hlouběji než pravda vědy, na níž spočívá atomový věk. Uchovávejte vědění o postatě člověka, jež má hlubší kořeny než racionalita novověku. Nutně a stále znovu se vrací okamžik, kdy se člověk nad svými ztroskotanými plány ptá a bude ptát po této pravdě.

Carl Friedrich v. Weizsäcker (fyzik a filozof)

Je pravda, že se přesvědčení dají nejlépe podepřít zkušeností a jasným myšlením. V tomto bodě je třeba souhlasit bez omezení s krajním racionalistou. Slabý pod jeho koncepcí je ovšem v tom, že ta přesvědčení, která jsou rozhodující pro naše chování a úsudky, nevznikají pouze na této solidní vědecké cestě. Neboť vědecká metoda nám může ukázat jen to, jak jsou skutečnosti spolu propojeny a vzájemně podmíněny. Úsilí o takové objektivní vědění patří k nejcennějším lidským vlastnostem a jistě si nemyslíte, že bych chtěl hrdinské snažení lidí na tomto poli nějak snižovat. Ale člověk může mít i úplnou znalost toho, co je, a přece být neschopen z toho vyvodit, co má být cílem lidského namáhání.

Albert Einstein

Odvracet oči od světa
to nepřivádí k Bohu
Být zahleděn do světa
to k němu také nepřivádí
Ale kdo zří svět v něm
ten je v jeho přítomnosti

Kdo vychází celým bytím k svému Ty
a všechno mu přináší
najde ho
Když pronikáš do života věcí
když posvěcuješ život
setkáváš se s živým Bohem

Martin Buber

Fatalismus je následek dvou scestí, falešné materiálnosti s falešné spirituálnosti. Pokušitel chce vlákat člověka do dvou propastí, do propasti falešné materiálnosti: žít jen chlebem a ne každým slovem, které vychází z Božích úst, a do propasti falešné spirituálnosti: obcházet tento stvořený svět s jeho zákony. Mezi těmito dvěma propastmi vede pro člověka správná, úzká cesta spásy a spravedlnosti.

Rozdíl mezi říšemi tohoto světa a jejich mocí a mezi Boží říší, která není z tohoto světa, spočívá ve vůli: ve chtění cíle a nutně i prostředků. Dábel a říše tohoto „světa“ mají falešný cíl, totiž sebe samé, a to vede nutně ke lži i jako prostředku. Moc Boha a jeho svatých je pravda podle řádu bytí. Boží moc zná jemnou, krajně odstíněnou stupnici prostředků síly, které Bůh užívá k vykonávání své moci. On vládne „suaviter et fortiter“, jemně a solně, nikdy neznásilňuje svědomí a nechává lidem svobodu milovat ho nebo nedbat ho. Tak musejí jednat také všichni, kdo vládnou v jeho jménu.

Moc světa je, více nebo méně, lež a násilí, a čím více tomu tak je, tím d'ábelštější je ta moc. Lež a násilí je vždycky mírou špatnosti moci a její nespravedlivosti. Z metafyzického hlediska to je nesmírné zúžení a ochuzení bytí. Lež přece odděluje toho, kdo jí užívá, od odpovídající pravdy o plodnosti – neboť každá pravda je plodná – po dobu jejího trvání. A násilí odděluje toho, kdo ho užívá, od srdce pravé moci: od spravedlnosti a lásky.

Všemohoucnost užívá mnohdy už ve stvoření moci bezmocnosti. Tato moc může být tam, kde násilí vychází naprázdno, tak silná že dokáže i tak obtížnou věc, jako je přeměna kamenných srdcí v srdce z masa.

Uprostřed obrovského násilí fyzických sil je to, co je křehké a malé, vydáno na pospas a ztraceno. Ale jako zázrakem se to vynoří, zachová a neztratí Boží mocí. A tak je moc křehkého silnější než moc silného.

Theodor Häcker, Pokušení Kristova (Psáno v době 2. svět. války)

Nenech mě zahálet, nabídni (pouze) upřímným zájemcům. Máš právo opsat si všechno nebo část, ale přesně.